

PODLISTAK

• KALENDAR •

Djela o čovjekovoj egzistencijalnoj ugrođenosti

1883.: U Pragu se 3. srpnja 1883. rodio Franz Kafka, austrijski književnik koji je izvršio snažan utjecaj na razvoj moderne proze.

Dak je njemačkoga ekspresionizma koji obogaćuje svojevrsnom zagonetnom simbolikom i aforističkim izrazom.

Piše o čovjekovoj egzistencijalnoj ugrođenosti, a u njegovu se djelu realistične pojedinosti miješaju s elementima najmionije fantastike («Preobrazba», «Proces», «Dvorac», «Amerika» i dr.).

Umro je 3. lipnja 1924. u Beču i oporučno odredio da se njegova neobjavljena djela spale, što izvršitelj oporuke, njegov prijatelj Max Brod, na sreću, nije učinio.

NEOVISAN ALŽIR – 1962.: Poslije 132 godine pod francuskom kolonijalnom upravom, Alžir je 3. srpnja 1962. stekao potpunu neovisnost. – 1973. U Helsinkiju je održana Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji.

Udar na najmoćnijeg apsolutista i despota

1908.: Na početku dvadesetoga stoljeća Tursko Carstvo, okruženo sa svih strana neprijateljima, bilo je šarolik mozaik nacija i rasa koji se prostirao na šest milijuna četvornih kilometara od Balkana do Indijskog oceana i od Kavkaza do Libije.

Već davno prije u toj golemoj državi počeo je proces raspadanja. U zemlji su carevale zlopore i korupcija a svaki dio Carstva, svaki vilajet organizirao se na neki svojstven način po volji paša, begova, kediva ili europskih časnika.

Tu modernu babilonsku kulu s naslijedenim porocima i strastima starih, feudalnih vremena 3. srpnja 1908. potresla je Mladoturska revolucija, jedan od najčudnijih događaja te vrste u svjetskoj povijesti.

Burni događaji nisu, naime, bili planirani, barem ne za vrijeme i na način na koji su se dogodili. Preko noći, nekad silni padišah, turski sultan kojeg su smatrali Muhamedovim izaslanikom na zemlji, ostao je bez vlasti zbog jedne jedine prijetnje svojih časnika. Šefovi diplomatskih misija u Carigradu čudom su se čudili. Sve je bilo neočekivano.

Bunt je niknuo na početku stoljeća u Damasku, gdje je grupa mladih časnika organizirala tajno društvo Domovina. Zacrtao je prvi manifest kojim se tražilo da se sultan striktno drži ustava i da uspostavi takav oblik upravljanja koji će moći udovoljiti potrebama vojske i drugih državnih organa.

Među časnicima najistaknutiji je bio poručnik Mustafa Kemal, budući vođa i reformator moderne Turske, ali zbog premještanja iz jedinice u jedinicu on uskoro gubi prvenstvo u urotničkim redovima.

Sultan Abdul Hamid (na slici) sam je svojim akcijama ubrzao tijek događaja. Poslao je u Solun istražnu komisiju da otkrije revolucionarne vođe i privede ih sudu. Umnožili su se došunici i zaredala smjenjivanja zapovjednika. Kada je 3. srpnja 1908. jedan uhoda otkrio tajnu čeliju majora Ahmet Nijazi-bega, on se sa svojim ljudima odmetnuo u planinu i tu počeo borbu protiv oblasnih vlasti u blizini Ohrida i Bitolja. Za njim su se povelili i drugi časnici.

U međuvremenu je ubijen i jedan od glavnih sultanovih vojnih savjetnika Semsi-paša a vojska koja je iz Anadolije poslana da slomi buntovnike, prešla je na njihovu stranu. Došlo je i do pobuna u Bitolju, Skoplju, Serezu i Firzoviku. U razdoblju od 20. do 23. srpnja vojska i građani izrazili su na masovnim skupovima svoje zahtjeve sultanu...

Najmoćniji apsolutist i despot svog vremena, sultan Abdul Hamid, pokušao je preduhitriti revolucionarnu oluju pa je vratio ukinuti ustav i sazvao parlament kako bi pobunjenu narodu pokazao da je čitavo vrijeme svoga samovlašća vladao prema »tanzi-matu«, redu, zakonima i ustavu. Time se zapravo sultan predao revolucionarima i sam zaključio jedno poglavlje turske povijesti.

Bez revolucije, bez udara vojske na dvor i bez krvoprolića izvedena je Mladoturska revolucija, a na vlast su došli ljudi spremni da reformama spase što se još može spasiti u ogromnom carstvu. Tek poslije sloma 1918. Kemal-paša Atatürk stvorit će od ostataka carstva novu, modernu Tursku.

Majstor soneta, pjesnik djetinje pobožnosti

1951.: Hrvatski književnik, publicist i prevoditelj Ljubo Wiesner-Livadić umro je 3. srpnja 1951. u Rimu. Učenik i sljedbenik A.G. Matoša, pripadao je krugu pjesnika fasciniranih ne samo filozofijom naše čeznutljive boeme nego i francuskom impresionističkom lirikom.

Majstor soneta, izraziti lirski impresionističkoga senzibiliteta, pjevao je o iscjeliteljskoj moći umjetnosti, nedostižnim plavim otocima i opojnosti daljina, sjajan sunčanik pejzaža, čudesnih avantura, sjaja, vatrometa i bještavila.

Kritičari su isticali zaokruženošću arhitektonike u njegovim pjesmama, umjetničku rigoroznost, muzikalnost, sklad, dorečenost, težnju za savršenstvom, te ljubav prema domaćem krajoliku.

Antun Barac drži da je to pjesnik radosnih osjećaja i djetinje pobožnosti, a za Ivana Gorana Kovačiča »Wiesnerov sonetni rad ipak pripada najsvavršenijim našim lirskim ostvarenjima«. Kritičari veli da u njegovoj lirici ima elemenata sugestivne ljepote...

Pisao je pjesme pune privrženosti prema zemlji, majci i domaćem pejzažu. Rođen je u Zagrebu, 2. veljače 1885. Dugo se uzdržavao kao novinar, prevoditelj i korektor. Uredivao je 1944. u Berlinu časopis »Suradnja« i nakon završetka rata nije se vratio u domovinu.

Nema velikih umova bez natruhe ludosti.
(Seneka)

Prostrli crveni tepih pred najzloglasnije ubojice i nasilnike

Ali u srpnju 2002. godine istina je izašla na vidjelo i ured državnog tužitelja objavio je pravo pravno mišljenje ministarstva pravosuđa o toj temi, s datumom 1. listopada 2001., izvješće koje je vaš državni tužitelj očigledno prikrivao. Što u njemu piše? Da su pravni savjetnici ministarstva zaključili da – vidi ovo – nema ničega lošeg u tome da se iskoriste podaci o prošlosti kupaca oružja radi provjere je li osumnjičenik za terorizam kupio oružje. Jeste li to pročitali, g. Bush?...

Ničega lošeg! Kojeg li iznenađenja! Tko bi drugi, osim vas ili Johna Ashcrofta, pomislio da je zločin provjeriti jesu li navodni teroristi kupovali oružje? (GAO je također objavio da se 97 posto protuzakonitih kupnji oružja, što su prvobitno bile odobrene a zatim poništene kad se uvidjela pogreška, ne bi otkrilo da su se podaci za provjeru uništavali nakon dvadeset i četiri sata umjesto devedeset dana.)

Talibani u Teksasu

Vaša administracija govori o »fantomima izgubljenih sloboda«? Recite to ljudima i ženama koji su bačeni u zatvore ne zato što bi bili teroristi nego zato što su bili muslimani. I recite mi zašto mislite da imate pravo otkriti koje knjige čitaju osumnjičenici za terorizam, a nemate pravo otkriti koje oružje možda pakiraju. Gospodine Bush, tko ovdje, zapravo, pomaže teroristima?

Pitanje br. 6: Jeste li znali da su, dok ste vi bili guverner Teksasa, talibani doputovali u Teksas i sastali se s vašim prijateljima iz naftnih i plinskih tvrtki?

Ne znam, g. Bush, što me navelo da jedne noći na BBC-jevem web stranicama utipkam neke ključne riječi, no to se dogodilo. Utipkao sam riječi »taliban« (Britanci to pišu *Taleban*) i »Texas«, i gle što se pojavilo na mom računalu – BBC-jeva vijest iz prosinca 1997. »*Taleban to Texas for Pipeline Talks*« (talibani u Teksasu na razgovorima o plinovima).

Talibani su, kao što znate, bili pozvani u Teksas dok ste vi bili guverner te države. Prema BBC-ju, talibani su onamo pošli na sastanak s Unocalom, golemim naftnim i energetske divom, da bi raspravljali o Unocalovoj želji da se gradi plinovod za prirodni plin od Turkmenistana kroz Afganistan pod talibanskom vlašću do Pakistana. Gospodine Bush, što je to bilo?

Ljubav prema novcu i jeftinoj energiji

Prema londonskom *Telegraph Onlineu*, vaši prijatelji iz naftnih tvrtki prostrili su crvene tepihe pred neke od najzloglasnijih ubojica i nasilnika na svijetu i pružili im doista dobro domaće teksaško gostoprimstvo.

Talibanski su čelnici najprije proveli nekoliko dana u Sugarlandu uživajući u zapadnjačkoj raskoši. Naftaši su nasilničke gadove smjestili u hotel s pet zvjezdica i vodili ih u zoološki vrt i, naravno, u NASA-in svemirski centar. Ono »Houston, imamo problema« očigledno vam nije palo na um, iako su talibani bili vjerojatno najprepresivniji fundamentalistički režim na svijetu. Da je bilo suprotno i da su oni bili domaćini vama u Kabul, zabavni bi program bilo vješanje žena koje nisu bile stalno pokrivene od glave do pete. To bi bila prava vrtna zabava s roštiljem, zar ne?

gram bilo vješanje žena koje nisu bile stalno pokrivene od glave do pete. To bi bila prava vrtna zabava s roštiljem, zar ne?

Poslije Teksasa, talibani su se prošetalili do Washingtona, gdje su se sastali s Karlom Indefurthom, pomoćnikom državnog tajnika za južnoazijske poslove. Zatim su otišli u Omahu, gdje je Sveučilište Nebraska poslije otvorilo poseban program obuke Afganistanaca za gradnju plinovoda – a sve su to platili vaši prijatelji iz Unocala.

Tijekom jednoga od njihovih posjeta, u svibnju 1998., dvojica talibana – koji su toga puta u SAD došli pod pokroviteljstvom Clintonova State Departmenta – svratila su na još neka mjesta, među kojima su i Nacionalni park Badlands, memorijalni kompleks »Crazy Horse«, rodno mjesto Geralda Forda i Mount Rushmore.

Da, bila je to zadivljujuća gostoljubivost, lijep primjer američke dobre volje i naše velikodušne srdačnosti. Ili naše ljubavi prema novcu i jeftinoj energiji. K vraž, za pravu ćemo cijenu svakome pružiti priliku!

Kao što znate, u bivšim sovjetskim republikama istočno od Kaspijskog mora leže stotine milijardi dolara u izvorima prirodnog plina i nafte, koji samo čekaju da ih se otvori. Svi su se žurili priključiti se na njih, a američka je vlada i više nego voljna pomoći im. Čak je i predsjednik Clinton svim srcem bio za zamisao o Unocalovom plinovodu.

Glavni trik kako se domoći tog priljagovca bio je u tome da se prestigne Ruse – a morali smo naći način da se to dohvati bez gradnje plinovoda kroz neprijateljski raspoloženi Iran.

Plinovod kroz Afganistan

I tako, dok je Unocal došao do zamisli da se provede plinovod kroz Afganistan, Enron je već radio na svom planu: da se plin dovede iz Turkmenistana i provede kroz Kaspijsko more u Tursku.

Američka je vlada čak i platila troškove Enronova istraživanja izvedivosti tog projekta. Enron se trudio i oko nedalekog Uzbekistana, gdje je pokušavao postići sporazum za otvaranje tamošnjih polja za va-

denje prirodnog plina.

Potkraj 1996. godine Unocal je počeo tražiti načine da se Uzbekistan uključi u posao s plinovodom kroz Afganistan do Pakistana. A onda ste vi, g. Bush, odlučili krenuti u akciju. Osobno ste se sastali s uzbekistanskim veleposlanikom u ime Enrona. Enronov predsjednik Ken Lay izvršio je pismo koje vam je poslao uoči toga susreta ovim sitnim dobrim riječima: »Znam da će tvoj sastanak s ambasadorom Safajevim biti plodonosan i da će dovesti do prijateljstva između Teksasa i Uzbekistana. Tvoj odani Ken.«

Kakvu ste to točno ulogu igrali u Unocalovim sastancima s talibanima? Valjda ste znali da su čelnici strane zemlje u posjetu vašoj saveznoj državi i da se sastaju s ljudima koji su dali priloge za vašu izbornu kampanju. Zašto su onda strane brutalne diktatore vodali po ručkovima i večerama po vašoj državi kad ste vi tako jako protiv brutalnih diktatora?

Zadnje neotvorene zalihe nafte i plina

Naravno, budimo poštenji, niste vi bili jedini koji ste pokušavali drugima pomoći da zarade koji dolar na onome za što se vjeruje da su zadnje neotvorene zalihe nafte i plina. Bila je tu i Clintonova Bijela kuća, Henry Kissinger i još jedan bivši državni tajnik, Alexander Haig, a svi su bili voljni pomoći.

A, naravno, bio je tu i Dick Cheney. Cheney je tada bio glavni izvršni direktor goleme tvrtke za usluge naftašima, Halliburtona. U slobodno vrijeme – kad ne bi gradio zatvore u Guantanamo Bayu, oglašivao se o golemu kršenju ljudskih prava da bi dobio poslove s Burmom te sklappao sporazume s Libijom, Iranom i Saddamovim Irakom (što je Halliburton mirne duše radio devedesetih godina) – Halliburton je gradio (i još gradi) naftovode i plinovode.

Godine 1998. vaš je budući supredsjednik, g. Cheney, o stanju u tom dijelu svijeta rekao ovo: »Ne mogu se sjetiti kad nam se još dogodilo da neka regija tako naglo postane strateški tako važna kao Kaspiska. Nove se mogućnosti otvaraju gotovo preko noći.«

A u govoru Cato Instituteu iste te godi-

Nakon što su Sovjete, nakon njihove okupacije, odbacili mudžahedinski borci s američkom potporom, poput Osame bin Ladena, Sjedinjene Države brzo su zaboravile Afganistan i pustile da ondje zavлада kaos. Zemlja je utonula u građanski rat. Kad su sredinom devedesetih talibani došli na vlast, u Washingtonu je to dočekano s apsolutnim oduševljenjem

ne otkrio je o Halliburtonu ovo: »Oko 70 do 75 posto naših poslova povezano je s energetikom, za klijente kao što su Unocal, Exxon, Shell, Chevron i mnoge druge veće naftne kompanije po svijetu. Zbog toga se često događi da radimo na vrlo teškim mjestima. Dragom se Bogu nije svidjelo staviti naftu i plin samo tamo gdje postoje demokratski izabrani režimi, prijateljski prema Sjedinjenim Državama. Ponekad moramo raditi i na mjestima na koja, kad se sve uzme u obzir, normalno ne bismo htjeli ići. Ali mi idemo onamo gdje ima poslova.«

Čvrsturukaško tlačanje

Da, svakako je bilo poslova u Afganistanu. Nakon što su Sovjete, nakon njihove okupacije, odbacili mudžahedinski borci s američkom potporom, poput Osame bin Ladena, Sjedinjene Države brzo su zaboravile Afganistan i pustile da ondje zavлада kaos. Zemlja je utonula u građanski rat. Kad su sredinom devedesetih talibani došli na vlast, u Washingtonu je to dočekano s apsolutnim oduševljenjem.

Na početku se činilo da se talibani drže onoga saudijskog plana dobrog vladanja koji su Amerikanci odobrvali: čvrsturukaško tlačanje, a Zapad dobiva što želi. To ih je činilo zemljom s kojom smo se htjeli igrati. Ubrzo su, međutim, njihovi zločinački postupci izašli na vidjelo i američki su se politički čelnici počeli povlačiti.

Ali naftne se tvrtke nisu povlačile. Unocal je ostao i bacio se na svoj projekt plinovoda u ekipi s Delta Oilom, koji je u saudijskom vlasništvu. Delti je na čelu čovjek imenom Mohammed Hussein Al-Amoudi, nad kojim se vodila istraga o vezama s Osamom bin Ladenom. Čini se da nijednoj strani nije smetalo što se Osama bin Laden nastanio u Afganistanu s talibanskih blagoslovom 1996. godine, one iste godine kada je izdao svoj prvi poziv na »sveti rat« protiv Sjedinjenih Država.

Sve te *džihadске* fraze u stilu »pojмимо sve Amerikance« nisu baš dimrule ni vaše bliske prijatelje u Enronu. Osim plana da plinovodom dovedu kaspijski prirodni plin sve do Sredozemlja, Ken Lay i njegovi suradnici marljivo su radili na još jednoj velikoj podvali. Gradili su golemu elektranu na prirodni plin u Dabholu u Indiji. Pogon u Dabholu bio je, kao i sve što je Enron smučkao (računajući tu i vaše kampanju) velika podvala titanskih razmjera. A i tko bi bolje zajeobao siromašan indijski narod nego ista ona kompanija koja je za jebala i vlastite američke zaposlenike i kupce?

Propali »plinovodni« planovi

Ali mene, George, ovdje zanima nešto drugo. Možeš li mi reći je li bila samo koincidencija to što su se Enron i Unocal našli u istoj regiji, u kojoj jedan gradi elektranu na prirodni plin, a drugi plinovod za prirodni plin? Je li se tu događalo još što?

Gle kako to meni izgleda – i, molim te, George, ne oklijevaj mi reći ako griješim: Unocal bi platio talibanima gradnju svoga plinovoda kroz Afganistan i u Pakistan. Zatim su planirali produžetak toga plinovoda koji bi vodio u Indiju i stao u New Delhiju. Istodobno je Enron planirao graditi plinovod od Dabhola do New Delhija, gdje bi se taj plinovod, naravno, mogao spojiti s turkmenskim plinovodom, što bi povezalo Unocal i Enron.

Alternativni Unocalov plan bio je da plinovod završi u Arapskom moru u Pakistanu, odakle bi se plin mogao izvoziti. Enronova je elektrana u Dabholu bila udaljena samo kratku vožnju tankerom. No tada je Osama dignuo u zrak dvije američke ambasade u Africi i to je predsjedniku Clintonu bilo dovoljno za odluku da više ne želi imati posla s Afganistanom. Bin Ladenu je odgovorio ispaljivanjem raketa na sudansku tvornicu aspirina i na napušteni Al Qaidin logor za obuku u Afganistanu.

Rekao bih da ste i vi i svi drugi studenti poslovnog upravljanja na studiju naučili da kad vaša zemlja bombardira zemlju s kojom pokušavate poslovati, od posla više nema ničega. Tako je dva dana poslije Unocal suspendirao svoju suradnju s talibanima u gradnji plinovoda kroz Afganistan, a nakon tri mjeseca potpuno se povukao iz toga posla. Talibanima su jedinom nedostajale milijarde dolara koje su im očajnički trebale da bi mogli financirati svoj režim i štitiiti Bin Ladenu.

(Nastavlja se u broju od ponedjeljka)

Knjiga Michaela Moorea »Bum, Bush, BUUU« upravo je objavljena u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 01/6117714; izvori@izvori.com).

• SAVJETI O ZDRAVLJU •

Ostracizam ili »tiha misa« – zlostavljanje na radnom mjestu verbalnom izolacijom

Dio kontrole zlostavljača često predstavlja strah ostalih članova tima – ne mogu mu se oduprijeti jer se boje da će i sami biti podvrgnuti istom »tretmanu«. Tako zlostavljanje, koje završava odbacivanjem »najslabije karike« – zlostavljanjem i žrtvovanjem – na neki način »povećava koheziju« u timu i učvršćuje zlostavljačevu »moć«

vija u izolaciju. U posljednje se vrijeme dosta koristi izraz *mobbing* (od engleske riječi *mob* – ološ, gomila, svjetina, mnoštvo). U nas se često upotrebljavao izraz šikaniranje: zlobno zadirivanje, pakost; prognoiti, premještanje (osobito iz političkih razloga).

Šikanra je ometanje nečijeg mirnog života. Najteži oblik često je onaj najmanje vidljiv

jer se žrtvu izolira verbalno – »kao da ne postoji«. Taj je postupak poznat pod imenom »tiha misa« ili ostracizam. Ciljane osobe mogu primijetiti da su ignorirane i misliti u sebi: zar se to uistinu događa ili je to moja imaginacija? Jesu li oni ljudi na mene? Jesam li ja njima toliko nebitan da me i ne primjećuju?

Upravo ta prijetvornost čini ostracizam jedinstveno snaž-

nim i učestalo rabljenim. Ostracizam se može rabiti bez priznanja da se čini i bez isprike da se čini. Uz druge oblike napada na dostojanstvo, jedan od mogućih oblika reagiranja je pokušaj žrtve da »radi bolje« te postupno »pregara« na poslu (*burn out*), no to ne nailazi na odjek – žrtvini uspjesi se ignoriraju.

Dio kontrole zlostavljača čes-

to predstavlja strah ostalih članova tima – ne mogu mu se oduprijeti jer se boje da će i sami biti podvrgnuti istom »tretmanu«. Tako zlostavljanje, koje završava odbacivanjem »najslabije karike« – zlostavljanjem i žrtvovanjem – na neki način »povećava koheziju« u timu i učvršćuje zlostavljačevu »moć«.

Budući da zlostavljena osoba nije sama započela cijeli proces, ne može ga sama ni razriješiti. Stoga je stručna pomoć prijeko potrebna da bi se zaustavile emotivne posljedice i eventualne pogubne posljedice za njezino mentalno zdravlje.

Katkada je potrebno privremeno se udaljiti iz sredine i od osoba koje vrše pritisak dok se ne postignu povoljniji uvjeti i donese odluka što je najbolje rješenje.